

Locuint'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decatu numai de la corespondintii regulari ai „Federationii.“
Articolii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominee'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „

Pentru Roman'a:

prea. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 15 „ = 15 „ „
„ 3 „ 8 „ = 8 „ „

Pentru inseritiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taes'a timbrale pentru fiesoc-care publicatiune separatu. In loculu deschisuu 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Éra si éra persecutiune contr'a „Federationii.“

Abié primiramu, in 21. c., dela judele de instructiune cele doue citatiuni publicate in Nr. trecut, candu éca, in 22 dupa media-di, pre candu Nrulu d'in cestiune érá degiá tiparitu, ni se immanuá unu alu treilea actu de citatiune, care urmeza aci:

Nr. 374.
1870.

Judele de instructiune in afacerile de pressa pentru districtulu de Pest'a.

Directorulu causeroru regesci, ca procuroru generalu in afacerile de pressa, plangundu-se inaintea mea d'in caus'a delictulu de pressa cuprinsu in articulu „E c u i l i b r u l u“ publicatu in Nrii 38 si 39 at diuariulu „Federationii“ d'in 1870: te invitu, Domnule Redactoru, ca, pentru a fi ascultatu, sé binevoiesci a te infatisiá, sub greutatea consecutiuniloru legali, in localitatea mea oficiala (Pest'a, Strad'a Kerepes, Nr. 65), la 26. octobru 1870, la orele 9½ antemeridiane.

Pest'a, 20. octobru 1870.

Tuschner, m. p.,
jude de instructiune in afacerile de pressa pentru districtulu de Pest'a.

Domnului Ionu Porutiu, redactoru respundietoriu alu diuariulu periodicu „Federationii“, in Pest'a.

De pre campulu resbelului.

Diariile franceze publica, cu privire la luptele de la Parisu, d'in 13. octomvre, urmatoriele raporturi detaiate, cari constateza pre deplinu invingerea armeloru franceze:

„— 13. octomvre, 8 ore si diumetate ser'a. De ora-ce in d'ilele d'in urma se signalisara miscari considerabile de trupe inimice, guvernatorulu decise, ca divisiunea Blanchard d'in corpulu 13. sé intreprinda una explorare in forma de atacu intre pusetiunile d'in drept'a fortulu Issy si d'in stang'a fortulu Cachay. Generalulu Blanchard si imparti trupele in trei colone; arip'a dreapta aveá sé opereze in directiunea spre Clamart; centrulu spre Chatillon, érá arip'a stanga, colonelulu Grancoy spre Bagneux. Aceste miscari, spriginite de foculu neintreruptu d'in forturile Montrouge Vauves si Issy, fure executate in ordine buna si cu tarla mare.

Guvernatorulu a fostu tramisu pre generalulu Schmitz, siefulu statulu maioru, ca sé urmeze tote miscarile. Generalulu Vinoy, comandantele corpulu 13, si-asediá reservele dupa fortulu Montrouge. Bagneux fú ocupatu de gardele mobile d'in Cote d'Or, cari s'au sustienutu cu unu curagiun esemplariu; comandantele lor, Dampierre, cadid cu gloria in fruntea trupele sale. Locutenente-colonelu, Grancoy, care conduceá operatiunile, s'a portatu escelinte. Soldatii marinari d'in fortulu Montrouge, comandati de capitanulu de fregata, d'André, inca participara la actiune, si formara ariergard'a. Centrulu trupeloru nostre, navalindu prin casele d'in Chatillon, ocupá, asié dicundu mai fara nice una perdere, doue barricade si strabatura pana la beserica si pana la drumulu ce duce de la Chatillon la Clamart. Doue batalione navalira de aici printre foculu inimiculu pana la viiele, cari incungiura polele inaltimiloru de la Calvents, unde incepura apoi a raspunde glontieloru inimice.

Doue baterie prusesci incepura de-odata a operá, dar' nu se putura sustiené multu timpu facia cu canonad'a d'in forturile Vanves si Issy. In momentulu acestu-a, masele armatei prusesci esfra la siesu, unde se espusera foculu artileriei si alu forturilor. Ajungundu-ni estu-modu scopulu de explorare, incepuramu a ne retrage in cea mai buna ordine.

Perderile nostre sunt neinsemnate, inse ale inimiculu au unu caracteru mai seriosu, de-si in momentulu acestu-a nu se potu inca sci cu sigurantia. Asié au remasu d. e. numai in Bagneux

mai bine de 300 prasi morti; perderile d'in Chatillon si de pre polele radicatueloru au fostu asemenea considerabile. Numerulu cunoscutu alu prisionieriloru se urca preste 100.“

Diuariulu „Correspondance Havas“ publica despre acésta intreprindere favorabile armeloru franceze mai multe detaiuri, d'in cari estragemu numai unele pasagie, dreptu constatare a celoru premise: „La 9 ore, d'fice numitul diariu, se incepú unu focu terribilu d'in tote pusetiunile nostre. Inimiculu raspundeá raru si slabu, incátu ne temeamu de vre-unu atacu neasceptatu. In fine, se incepú una canonada forte vehementa, si trupele nostre ocupara pusetiunile inimice cu baionnet'a. Nemic'a nu poteá resiste acestei lavine terribile.— Gardele mobile intrara cu asaltu in Bagneux si strabatura pana la beserica, unde fure intempinate cu unu focu viu si seriosu. Dupa ce inimiculu primu ajutoriu d'in tote partile, noi incepuramu a ne retrage in ordina buna. Fortulu Montrouge, care in decursu de una ora tacuse, pentru ca sé nu nimicesca inse-si trupele nostre, si-reincepú foculu, si tunurile sale de marina faceau gaure adunce in strurile inimice. Totu-odata artileria nostra se puse in ordine de lupta de-a lungulu drumulu spre Orléans. Lupt'a deveni terribile si durá pana la 4 ore. candu apoi se facú linisce. — La cererea prusiloru, s'a inchiaitu unu armistitiu de la 11 pana la 5 ore, pentru immormentarea mortiloru.

Dupa scirile d'in cartirulu generalu alu prusiloru, sosite in Munichu, voluntarii francezi atacara si imprasciara la Essomes unu transportu prusescu, care escortá prisionieri, cu care ocaziune au scapatu toti prisionierii francezi, la numeru preste 700. — Cu privire la erumperea maresialulu Bazaine d'in Metz, primiramu urmatoriu telegramu; Tours, 22. oct. Una depesia venita, in 21. oct., d'in Neufchateau la ministeriu comunica: Maresialulu Bazaine facú, in 14. oct., una erumpere cu 80.000 fetiori, cu care ocaziune sfarimá 26 batalione prusesci si 2 regimente de cavaleria; sparse fabricele de arme si luá de la inimicu 193 vagone cu munitiune si victualie. Trupele armatei asediatorie fare mai de multe ori schimbate, de ora-ce militarii erau opositi prin erumperile simulatorie ale lui Bazaine. — Maresialulu Bazaine lasa sé se dde, totu la doue ore, signalu pentru atacu si sé sune tunurile, prin ce constringe pre prusi la veghiare continua. Oficierii prusesci recunoscu, ca tifulu, Bazaine si veghiarea sunt cei mai mari trei inimici ai lor.“

Dupa scirile d'in Tours, datate d'in 22. oct., cetatea Metz e prevediuta in abundantia cu proviantu; prusii si-tragu mai in afara liniile lor. Garnison'a d'in Thionville facú, in tempulu d'in urma, erumperi norocose. — Unu telegramu d'in Brussel'a, d'in 22. oct., comunica, ca prusii stau in departare de trei kilometre de la cetatea Amiens, carea se pregatesce pentru aperare. Se crede, ca generalulu Bourbaki va merge cu 30.000 fetiori intru ajutorulu ei.

Firulu electricu ni aduse, in 23. oct., urmatori'a depesia: Berolinu, 22. oct. (oficialu). Versailles, 21. oct. Unu telegramu alu regelui cátra regin'a August'a in Homburg spune: Chiaru acum'a vinu de la una lovire mica, intemplata la Malmaison; 12 batalione facura cu 40 tunuri una erumpere d'in Mont-Valerien, inse dupa una lupta de trei ore fure respinse; ne am uitatu la lupta d'in Marly-Viaduct; tota cetatea Versailles érá alarmata. Vilhelmu. — Altu telegramu contine: Versailles, 21. oct. Francesii facura, asta-di la una ora, una erumpere d'in fortulu Mont-Valerien cu poteri considerabile si cam cu 40 tunuri campestre, fure inse respinsi de pre tiermurulu dreptu alu Seinei prin colonele anteriore ale divisiunei 9 si 10 de infanteria, precum si prin regimentulu de garda alu Landwehr-ului, cari, in urma, fure spriginite de foculu artileriei d'in corpulu alu 4. Pana acum'a s'a constatau perderea a 100 de prisionieri si 2 tunuri campestre. Perderile nostre sunt mice in proportiune cu ale francesiloru. — Unu alu treile-a telegramu alu generalulu Blumenthal

trateza totu despre acésta lupta, adaugundu numai, ca cele doue tunuri campestre fure ocupate prin regimentulu 50. de infanteria.

Dupa scirile prusesci d'in Reims, in cetatea Soissons s'au prinsu 99 oficieri si 4633 fetiori; dupa ace'a s'a ocupatu: 128 tunuri, 70.000 granate, 3000 centenarie pravu de pusca, cass'a de resbelu cu 92.000 franci, unu magazinu bogatu, cu care una divisiune s'ar' ajunge pre 3 lune, si multe objecte de imbracaminte.

Se scrie d'in Verdun cu datulu 20. oct., ca asediarea regulata s'a inceputu, si ca fortaretia precum si cetatea se bombardeza in tota diu'a, inse fara neci unu resultatu. Totu in diu'a ace'a, 20. oct., garnison'a de acolo facú una erumpere pre drumulu ce duce spre Eix-Aubancourt, strabatendu pana la Fromezey, unde statiuná rezerv'a nemtiesca, carea puse capetu innaintarii francesiloru. Francesii aprinsera cetatea Fromezey prin granate. Totu-de-una-data, una colona tare de francesi fú tramisa spre Belleville si Fleury si respingundu avangardele nemtiesci cátra Bras si Vaux, s'a retrasu éra-si inderetru. Prin acésta miscare s'au stricatu mai multe batterle si siantiuri. Perderile trupeloru asediatorie consistu d'in unu oficieru ranitu si d'in 85 fetiori. — Generalulu Hartmann comunica d'in cartirulu generalu, ca una parte d'in trupele sale in unire cu una divisiune prusesca, facura, in 19. oct., unu atacu contr'a avangardeloru franceze, inse, dupa una lupta aproape de patru ore, in care francesii si-au tienutu pusetiunile loru cele tari, s'au retrasu éra-si in locurile loru de mai inainte. — Perderile nemtiloru facu aproape la 100 fetiori incapabili de bataia.

Unu telegramu d'in Tours, datatu d'in 23. oct., comunica, ca prusii, dupa ce bombardara cetatea Vernon una ora si diumetate, s'au retrasu in padurea de la Hecourt. Dupa unu ingagiamentu seriosu de doue ore, prusii fure de nou respinsi; trupele franceze au luptatu cu eroismu. — Intre Voray si Cussy s'a intemplatu, in intrega diu'a d'in 22. oct., una lovire seriosa, alu carei-a resultatu inca nu se scie. — Kératry s'a numitu comandante supremu preste tote poterile armate d'in Bretagne, constatatorie d'in gardele mobile, gardele nationali mobilisate si d'in corpurile de voluntari.

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

Siedinti'a de la 22. oct.

Presiedinte: Paulu Somsich. Notari: Alesandru Bujanovics si P. Jámbor. D'in partea guvernului au fostu de facia ministrii: Horváth, Rajner, Gorove, Szálvy, Eötvös si Bedekovics.

Presiedintele pune pre biurulu camerei petitiunile incurse de la juridictiuni si privati, sub decursulu ferieloru camerei. — Se transpunu comisiunei petitiunarie. — Dupa ace'a aduce la cunoscinti'a camerei mortea deputatiloru Danila Boezkó si Emericu Kabos. Camer'a si-esprime protocolaru condolinti'a pentru aceste perderi. — Si-au depusu mandatele urmatorii deputati: c. Gustavu Degenfeld, Ladislau Huszár, Nicolau Szabó, Ladislau Csörghe, Lazaru Ugron, c. Ios. Zichy jun. si Sigismundu Szuppán. — Se ordinesca alegeri noue in cercurile respective. — Sub decursulu ferieloru s'au alesu deputati: Ignatiu Helfy, in cerculu St. Lórintz, cottulu Bárány; c. Adamu Vay, in cerculu Nyir-Bogdán, cottulu Sabolciu. — Si-au presintatu literele credentiale deputatii: Antoniu Lászlóffy, alesu in Gherl'a (Transilvani'a); Aloisiu Degré, alesu in Vatiu, cottulu Pest'a; Tom'a Vécsey, alesu in cerculu Kásmark, cottulu Scepusiu. — Se transpunu comisiunei verificatorie. — In fine, comunica, ca camera magnatiloru i-a transpusu registrulu membriloru, pre cari i-a alesu in delegatiune. — Se ié spre sciintia.

Ministrulu presiedinte, c. Iuliu Andrásy, impartesice presiedinteli camerei in modu oficialu, ca Majestatea Sa a conchiamatu delegatiunile in Pest'a, pre 21. novembre. — Deputatulu Vilhelmu Tóth-Pauliny pune pre biurulu camerei unele documente, relative la procesulu de pressa, intentatu contr'a lui de prentulu Stánzel. — Se tramitu comisiunei de imunitate.

Presiedintele tribunalulu de pressa d'in Pest'a, Iosifu Sárkány, presinta camerei procesulu verbalu despre pertratarea procesulu de pressa intentatu contr'a deputatulu dr. Svetozaru Miletics, condamnatu la inchisore de unu anu, pre cum si procesulu verbalu alu curtei de cassatiune, dupa care s'a respinsu cererea de nulitate a

deputatului Miletics, facuta contra sentintei tribunalului de presa si, in fine, comunica ca pedepsa decretata contra numitului deputat sa executata degiã.

Presedintele intrãba, daca camera voiesce sã jãe spre sciintia aceste acte.

Danilu Irányi doresce, ca sã ce cetesca actele de mai sus, pentru ca estu modu se-si pota face observatiunile sale.

Dupa cetire, iã de nou cuventulu D. Irányi si, exprimendu-si parerea de reu, cã nu pote vorbi in meritulu sentintei, declara cã se va ocupã numai cu cestiunea, daca camera, dupa condamnarea unui deputat, pre care l'a fostu estradatu justitiei, are sã conceda de nou, prin unu concludu, executarea sentintei, sãu daca sentintia se pote executã si fara unu asemene concludu nou. Oratorele spune, cã deputatiloru nu li se pote dã destula garantia contra guvernului si a judecatoriloru, cari nu sunt alesi de natiune ci de guvern. (Strigãri d'in dreptã: oho!) La casu candu se intentiuneaza vre-unu procesu de presa contra unui deputat, continua oratorele, camera are sã scruteze, cã ore nu s'au intentiunatu ore-si cari mesurã d'in partea guvernului, ore trasu e respectivulu innaintea judelului sãu competentu, si ore facutu i-sa procesulu conformu procedurii legale. — Camera numai atunci pote judecã tote aceste puncte, dupa ce s'a terminatu procesulu, prin rmare candu, dupa aducerea sentintei, trebuie sã decida de nou a supr'a executãrii acelei-a. — In Ungaria nu existe lege de imunitate, dreptuce camera trebuie sã creeze unu usu legale, observandu esemplulu statoloru constituionale, cari trecu de modelu. Dupa ace'a, oratorele se provoca la doue precedentie, si a numitu la casurile deputatiloru Alesandru Romãnu si Bõszõrményi, in cari, dupa aducerea sentintei, camera a concedu in deosebi executarea acelei-a. — Miletics, contiuna oratorele, s'a inchisu fara concessiunea camerei, prin ce s'a vatematu imunitatea deputatiloru. In fine, face urmatoriã propunere: „Camera invita pre presedinte ca — si pãna candu comisiunea de imunitate, care-i este incredintata afacerea d'in cestiune, va raportã in acãsta privintia, — sã ordinez numai ecãtu eliberarea deputatului Miletics.“ (Aprobare in stang'a.)

Ministrulu justitiei, Balt. Horváth, sustiene, cã nu se mai recere neci unu concludu nou alu camerei pentru executarea sentintei, declarandu totu-odata, cã in momentulu, in care unu deputat este estradatu justitiei, camera nu mai are dreptulu de a dispune despre elu. — Relativu la casurile deputatiloru Bõszõrményi si Ales. Romãnu, oratorele sustiene, cã aceste nu sunt neci de cãtu precedentie; cã-ci in afacerea lui Bõszõrményi erã bolnavu, si estu-modu s'a crutiatu d'in respectu umanitariu; prin urmare, executarea sentintei nu s'a amãnatu dora, pentru ca mai antãu sã se cera concessiunea camerei. Cãtu despre casulu deputatului Al. Romãnu, vorbitoriulu declara, cã Ales. Romãnu inca n'a fostu deputat pre tempulu condamnãrii sale, inse, candu erã sã se executeze sentintia, adusa contra lui, erã degiã deputat, prin urmare, devenindu immunu, trebuia sã se cera concessiunea camerei. — D'in ambe aceste casuri nu se pote face neci una deducere la casulu presente; dreptuce invita camera in interesulu nedependintiei judecatoriloru, d'a nu discute in detaiu obiectulu d'in cestiune, ci actele sã le iãe simplu spre sciintia. (Aprobare in drept'a.)

Stef. Pavlovits plãdeza in favorulu propunerii lui Irányi — Franciscu Deák cere, ca deputatulu Irányi sã-si presinte amendamentulu sãu in scrisu. P. Szontágh doresce a se defige diu'a, candu sã se discuta amendamentulu. Ernestu Simonyi cere ca, si pãna candu se va deliberã amendamentulu d'in cestiune, depu-

tatulu Miletics sã se elibereze d'in inchisore. Lud. Csernátóny, los. Madarász si Stef. Pataý spriginescu propunerea lui Simonyi, era Em. Hodossy se declara contra ei.

Danilu Irányi si-presinta amendamentulu sãu in scrisu, care contine: „Dupa ce deputatulu Miletics fũ inchisu cu vatemarea imunitãtii deputatiloru, camera si-esprime displacerea in acesta privintia. Inse, pãna candu camera va decide in afacerea acãst'a, deputatulu Miletics sã fia numai decãtu eliberatu d'in inchisorea sa.“ Se decide a se pertratã in siedintia de luni. (24. oct.)

Ern. Simonyi cere ca, abstragundu de la acestu concludu, lui Miletics sã se redã numai decãtu libertatea. Dupa una dezbaterã scurta, majoritatea respinge propunerea deputatului Simonyi.

Ministrulu comunicatiunii presinta camerei legile sanctionate de Majest. Sa despre modificarea art. 4 d'in 1868. Dupa publicare, se tramitu camerei magnatiloru.

Eduardu Zsedényi interpeleza pre ministrulu financioloru in privintia intrebuintãrii creditulu comunu de statu.

Ernestu Simonyi presinta, in numele sãu si in alu mai multoru amici ai sãi de principiu urmatoriulu proiectu de concludu: „Considerandu, cã rebelulu presinte d'ntre Franciã si Germaniã pote aruncã Europa in confusiuni mari si neprevãdute, incurcandu prin rezultatele sale fivali raportele de statu sustatorie; considerandu, cã armatele nemtiesci unite au asigurat, la Sédan, tote pretensiunile legali ale natiunii nemtiesci; considerandu, cã natiunea franceza respinge in modu solemn verice intentiune de ingerintia in afacerile nemtiesci, si estu-modu, infricosiatulu rebelu, ce se continua de regele prusescu, s'a strafornatu in unu adeveratu rebelu de invasiune, cu intentiunea de a devastã; considerandu cã, daca prusii voiescu a face cuceriri pre cont'a altoru natiuni, siguritatea fiasce-carei natiuni va deveni amenintata; considerandu, cã asediarea intentiunata si bombardarea Parisului tãtescu, spre daunã irremparabila a progresulu omenescu si a civilizatiunii generale, singuru numai la umilirea natiunii franceze pre cum si la constringerea ei la conditiuni de pace, cari sunt incompatibili cu interesele generali ale Europei; si, in fine, considerandu, cã numai atunci se pote sperã una pace durabila, candu atãtu natiunea franceza cãtu si cea nemtiesca nu voru fi impedeate prin neci una influintia externa in organizarea afaceriloru loru interne, si anumitu acãsta d'in urma in realizarea unitãtii sale, si daca Franciã nu va suferi neci una scribire in pustiunea sa, carea i compete in familiã poporeloru europene atãtu in urm'a estinderii sale, cãtu si in urm'a poporatiunii si a trecutulu sãu istoricu, camera sã enuncie concludulu cã:

Precum natiunea unguresca privece cu simpatia la energiã, cu care natiunea nemtiesca apera gloriosu dreptulu liberei dispunerii despre propriile destine, — totu asiã, dupa ce scopulu acestu-a e ajunsu si asigurat, ea urmaresce cu cea mai caldurosa simpatia luptã defensiva a natiunii franceze, marginita la asigurarea propriei sale libertãtii si a integritãtii teritoriale, si invita guvernulu ca, in contielegere cu celelalte poteri neutrale, sã conluere in totu modulu posibilu pentru terminarea acestui rebelu, condamnatu de umanitate, de libertatea poporeloru, civilizatiune si de interesele generali europene.“ — Stang'a estrema raspunde cu aplause viue la acestu proiectu de concludu.

Siedintia se inchiaia la 12³⁰ ore meridiane.

Congresulu natiunale besericescu d'in Sabiu.

Siedintia prima, tienuta in 1/13 oct. a. c.

Inca in diu'a precedentã se severã chiamarea San-

Putienu inse dupa ace'a, veni in Bucuresci unu intreprindietoriu de teatru melo-dramaticu, cu o trupa formata astfelu in cãtu sã pota represintã: tragedie, drame, comedie si chiaru opere.

In timpululu acestu-a, natiunea elena se pregateã sã rumpã lantiurile ce de patru secolu o tieneã in sclavia. Barbatiu cei mai luminati si mai patrioti ai acestei natiuni se adunaserã d'in tote pãrtile in Romaniã si in tierele vecine cu d'ns'a, si formaserã in Bucuresci unu centru de operatiune alu mai multoru comitate, ce lucrau in unire, pentru binele patriei loru.

Acesti omeni, cunoscundu cãtu de multu contribuesce teatru la formarea animei unu poporu, si la pregãtirea lui pentru fapte eroice, se ghindira a infintiã unu teatru in limb'a elinesca. Ei au formatu repertoriulu lor totu d'in piese pline de patriotismu, virtute, abnegatiune si ura in contra tiraniei.

Prim'a productiune, ce se represintã pre scen'a acestu teatru, fũ „Mortea lui Iuliu Cesare“ de Voltaire, tradusa in elinesce de logofetulu G. Serurie. Succesulu ei fũ splendidu; intempinarea fu atãtu de mare in cãtu, dupa esirea d'in teatru, multi d'ntre elini intonãu pre strade peanulu resbunãrii si alu mortii.

Actorii au fostu mai toti studenti d'in scol'a elinesca.

La inceputu, rolele femeesci se jocãu de barbati; in urma s'a gasitu o femea, a nume Marghiola (romana), care a primitu cu mare placere sã jõe rolele femeesci in tote piesele repertoriului.

Junii romani ce-si faceau studiele in scol'a elinesca, vedindu pre straini realizandu, intr'unu timpu atãtu de scurtu, o institutiune de cea mai mare necesitate pentru o natiune, luara hotãrirea de a-i imitã.

Spre acestu scopu se alesera cãtu-va d'in cei mai cu talentu si, in putienu timpu, radicãra pre scena faimos'a

tlui Duchu. A dou'a di, in 1. octobru, se adunãra membrii presenti in beserica d'in cetate, si alesera o deputatiune, in fruntea carei-a se aflã Prea Sant'a Sa. P. Procopiu Ivacicovici, Episcopulu Aradului, carea invitã pre Escelentia Sa P. Archiepiscopulu si Metropolitulu Andreiu Bar. de Siagun'a, ca presedintele congresulu, la siedintie. Intrandu acestu a in beserica, fũ intempinatu cu aclamatiuni de „sã traiesca.“ Dupa acãst'a, se constitui biroulu provisoriu in persoanele pp. Andreovicu, Popescu si Suciu d'in partea clerului, si Dr. Atanasiu Marienescu, P. Nomesiu, M. Branisce, Lengeru si G. Pop'a d'in partea mirenesca.

Presedintele se adresã apoi cãtra congresu cu una cuventare bine rostita, la carea congresulu respunde cu aplause viue.

Dupa acesteã urmãza predarea credentiunaleloru si strapunerea acestora spre verificare si adeca, la propunerea dep. Besanu, asiã ca deputatii d'in archidieceasa sã verifice pre cei d'in dieces'a aradana, cei d'in dieces'a aradana pre cei d'in dieces'a Caransebesului, si cei d'in dieces'a acãst'a pre cei d'in archidieceasa. Siedintia se suspende, si comisiunile sãu sectiunile insarcinate cu verificarea se separãza, ca sã cerceteze credentiunalele. Dupa unu restempu de doue ore, siedintia se continua si se verifica deputatii presenti cu putiune esceptiuni. Se constatãza presentia a 51 deputati. Presidiulu propune alegerea biroulu definitivu, si congresulu alege pre cei alesi provisoriu.

Se alege apoi o comisiune verificatoria de noue membrii in persoanele dloru: I. Petricu, Tieranu, Pesteanu, Orbonasiu, Buzdugu, Serbu, Fasia, Cermena si Rusu.

Besanu propune trei adãuse la regulamentulu; Lengeru se declara pentru revisiunea regulamentulu si a statutulu. Discussiunea merge intr'acolu, ca sã se alege o comisiune in privintia acestoru revisiuni; presedintele inse dã desluciri, cari areta cã unii d'in propunetori mergu prã departe si cã concludu le aduse nu se potu discute; Babesiu crede cã e de lipsa. Haniã pune intrebarea daca are sã se facã revisiune.

Presedintele informãza pre congresu, cã are sã dã raporturi a supr'a mai multoru puncte, a supr'a caroru-a e insarcinatu de congresulu trecutulu a raportã. Dupa ce se va face acãst'a, se va sci daca e de lipsa sã se alege comisiuni si ce felu de comisiuni.

Macelariu inca e pentru alegerea unei comisiuni, dara, dupa ce aude informatiunea ata de presidiu, si-revoca propunerea.

Pope'a afla de prisosu alegerea unei comisiuni pãna se voru cetã raportele anunciate de presidiu.

Marienescu cere unu conspectu despre lucrãrile congresulu, ce'a ce presidiulu o areta de cu nepotintia, pentru cã nu pote sci inainte cu ce propuneri se voru infãtisã deputatii in decursulu siedintiiloru. Babesiu staruiesce pre langa alegerea unei comisiuni. Pope'a mai areta odatã, cã acesteã sunt de prisosu. G. Ioanovicu inca e pentru o comisiune. Borlea e in contra propunerii lui si ce'a ce dicese Pope'a o formulãza in propunere, ce se si primesce.

Presidiulu raportãza mai antãiu despre sanctionarea statutulu si despre alte d'in congresulu d'in 1868, si congresulu stãtoresce pre diu'a urmatoriã cetirea statutulu sanctionatu.

Siedintia a II-a, tienuta in 2 Octombre, s'a deschisu

FOISIORA

Relatiunea dlui Dr. Iosifu Hodossy

despre teatru in tierele romane.

(Cetita la inaugurarea Societãtii pentru fondu de teatru natiunale, la 4 oct. in Dev'a.)

Domniloru!

Dati-mi voia sã ve impartiesescu unele notitie, ce mi-am facutu in Bucuresci, de unde me intorcea chiaru acum, despre inceputulu si progressulu teatruului natiunale romanu in tierele nostre de d'ncolo de Carpati. Vetã avã aci in scurtu datele istorice cele mai succinte despre unu institutu care, in chiamarea sa de a educã si instrui poporulu, nu este si nu pote fi alta-ce decãtu cea mai viua si cea mai fidela expresiune a cugetãriloru morale ale societãtii.

I.

Voiu incepe cu Romaniã propria, si voiu dõce cu dlu Nicolae M. Philimon, cã: nu scimu daca inainte de Caragea (1812) va fi existatu teatru in tier'a romanescã. Istoria nu ni spune nimicu. Chiaru traditiunile poporale nu ni arãta decãtu venirea unoru escamatori Arabi si Turci, cari scoteau panglice d'in gure, infigeanu ace prin muschii manelor, versãu meu pre nasu, si scoteau d'in capu o multime de caciule.

In timpululu lui Caragea veni pentru prim'a ora unu intreprindietoriu de diorama, si clãdi unu teatru de scandure in curtea banului Miorolache Brancovãnu (unã dõcu cã pre locululu lui Slatinãnu). Acestu teatru opticu, tienã cãtu-va timpu, er' mai in urma, domnitia Ralu clãdi la cismãuã rosia o sala de balu, in care se adunãu boierii si coconele de petreceau noptile cele lunghe ale iernei.

tragedia a lui Euripede, numita „Ecuba“, tradusa d'in elinesce de A. Nanescu, unulu d'ntre junii actori romani. (Rolulu Evavei d'in acãsta opera s'a jocat — asiã spunu contimpurãrii — de dlu I. E. Radulescu carele, dorindu ca representatiunea sã ẽsa intru tote bine, impliniã si rolulu de suferu.)

Acãsta piesa, pentru prim'a o rã, dede ocaziune limbei romane a intrã in templulu muselor. Se mai representãra si alte productiuni, tote cu celu mai bunu succesu.

Revolutiunea lui Tudoru Vladimirescu, care dede natiunii romane drepturile ei cele stramosiesci, o detorãnu in mare parte ideelor de libertate si eroismu, culesc de junii romani d'in piesele: „Mortea lui Cesare“, „Achilu“, „Timoleon“ si „Ecuba.“

Cãtu durãra aceste turburãri politice, in cari romanii cu armele in mana smulserã de la tiranii loru dreptulu de a fi guvernati de principioru manã, teatruulu statũ inchisu.

Dupa revolutiune veni la domnia principele Grigorie D. Ghica.

In acestu timpu se formã o societate secreta, si carei-a capi si zelosi spriginitori erau Constantinu Golescu si I. Eliade. In program'a acestei societãti, la punctu VII. erã „Formarea unu teatru natiunale,“ despre care vorbi si dlu Vulcanu.

Dupa caderea lui Grigorie D. Ghica, sub guvernulu provisoriu, s'a facutu o mica incercare d'in partea lui Aristia pentru deceptarea gustulu de teatru. Elu a represintatu cu scolarii sãi pre „Junius Brutus“ si „Oreste“ de Alfieri, er' mai in urma pre „Zaira“ de Voltaire. Pre cele doue d'antãiu in limb'a elina, er' pre acãsta d'in urma in limb'a franceza. D'ntre junii scolari s'a distinsu mai multu — asiã se dõce — C. A. Rosetti, carele a represintatu pre Egiustu tiranulu in tragedia „Oreste“ cu o

la 10^h, ore înainte de media-di. După cetirea și autentificarea protocolului, președintele prezintă credențialele deputaților Ioanu Branu de Lemeny, maioru Ioanu Noacu de Huniadu, Ioanu Papiu, Ioanu Tipeiu, Iosifu Popoviciu, Dimitriu Iacobescu, Vasiliu Popoviciu și Stefanu Antonescu. Tote acestea se transpunu comisiunii verificatorice.

După acea, presiuliu prezintă actele și corespundintele referitorie la fundatiunea Gozdu-iana. Congresulu, luându la cunoștința aceste acte și corespundintie, decide a se esmite o comisiune în privința lor carea, după ce le a examinat, la timpul său să facă raportu asupra lor.

După verificarea alegerii deputatului clericalu Ioanu Gallu și a deputaților mireni: Gerasimu Candrea și Nicolau Branzeiu, la ordinea zilei avea să urmeze cetirea statutului organicu, precum s'a sancționat de Maj. Sa. — La propunerea deputatului Macelariu, de a se privi statutulu ca cetitu, și la propunerea deputatului Nemesiu, carele cere cetirea introducerii și a clausulei sancționării d'impreună cu emisulu ministeriale, statutulu, ca atare, se decide a nu se mai ceti și asié congresulu alege o comisiune de noue membri, cu însărcinarea de a asterne unu raportu asupra statutului, a sancționării și a modificărilor, ce s'au facutu în statutu cu ocaziunea sancționării.

Membrii acestei comisiuni sunt: Nicolau Pope'a, Mironu Romanu, Vasiliu Popoviciu, Dimitriu Iacobescu, Georgiu Ioanovicu, Iacobu Bolog'a, Demetriu Moldovanu, Vincentiu Babesiu și Sigismundu Borlea.

Acăsta comisiune se mai însărcinează a raportă asupra efectului, ce l'a avutu remonstratiunea congresulu trecut, facută prin întervenirea presiului în contra proiectului de lege alu dietei d'in Pest'a, privitoriu la instruciunea publica.

După acea se alege o comisiune pentru facerea unu proiectu, cu privire la raportulu presiului despre înființarea Episcopiei de la Oradea-Mare. Comisiunea acăstă constă d'in următorii membri: Nicolae Pope'a, Atanasiu Ioanovicu, Georgiu Vasiliovicu, I. Balnosianu, Petru Nemesiu, N. Zsig'a, Ioanu Fasie, V. Babesiu și I. Ardelenu.

Apoi se alege o comisiune pentru elaborarea unei proceduri disciplinare și matrimoniale d'in următorii dni: I. Hanni'a, M. Romanu, N. Pope'a, I. Aldulenu, I. Macelariu, V. Babesiu, Dr. A. Marienescu, Dr. Al. Mocioni și Stefanu Antonescu.

Se alege una comisiune pentru regularea parochielor, constatatoria d'in următorii membri: Al. Ioanovicu, I. Metianu, I. Popoviciu, I. Tieranu, I. Branu de Lemeny, Ant. Mocioni, M. Besanu, M. Missiciu, Florianu Varg'a.

Pentru organizarea școlor se alege o comisiune în persoanele dloru deputati: I. Popescu, N. Gaetanu, P. Nemesiu, G. Vasiliovicu, Dr. Vasiciu, G. Pop'a, I. Popoviciu, I. Lengeru, St. Antonescu.

Pentru facerea bugetului se alege o comisiune d'in membri: I. T. Popoviciu, Al. Ioanovicu, P. Fasie, I. Filipescu, Fl. Varg'a, I. Pinci.

În fine, se alege o comisiune pentru modificările în regulamentulu afacerilor interne ale congresului d'in următorii membri: M. Besanu, I. Aldulenu, Sig. Borlea, I. Groz'a, I. Petricu, maiorulu Noacu de Huniadu.

Siedintia III, ținută în 30. oct. sub presiulu Prè Santiei Sale P. episcopu Procopiu Ivacicovicu. Se autentica protocolulu ședinței premergătorice; apoi se pre-

sintă unele proteste contra alegerilor unoru deputati. Se predău comisiunii verificatorice. Presentându-se d'in mai multe părți petițiuni, unele invetiatorești, era altele de despartire a unoru comune besericesci romane, d'in confiniile militare, de către ierarhia serbească, se alege una comisiune petiționarie în persoanele dd. deputati: Ioane Papiu, Branisce, Ioane Pinci, Georgiu Petrovicu, I. Deseanu, I. Popoviciu, Ioane Fauru, Lazaru Ionescu și Tim. Miclea.

Orbonasin, raportorulu comisiunii verificatorice, recomanda a se verifică deputatii: I. Tipeiu, I. Papiu, Dimitriu Iacobescu și Ios. Popoviciu, cari se si verifică.

Dr. Marienescu propune alegerea unei comisiuni pentru regularea școlilor episcopesci și protopresviterali, precum și edarea unui schematismu pentru tustrele dieceșele, ce a ce se și primesce.

Siedintia IV, în 5. oct., s'a ocupatu cu modificarea unoru §§. d'in regulamentulu internu alu congresului.

În ședința V, 6. oct., după autentificarea protocolului și anunțarea d'in partea presiului a mai multor incurse, precum și după verificarea dep. Paraschiv, Popa și Gaetanu, se pune la ordinea zilei raportulu comisiunii pentru regularea parochielor. Macelariu propune, cu privire la importanța cestiunii, amânarea dezbaterii în ședința publica. Raportulu se cetese.

Siedintia devine interesantă prin deslucirile ce le dă presiulu asupra punctului, ce privește introducerea de capelani în beserică noastră, după cum sunt sistemizați în proiectulu comisiunii.

Beserică, prin introducerea unu parochu în orice comună, fie acea câtu de mare, și a mai multor capelani subordinați, s'ar' abate de la practica ei cea vechea usuată până acum. Raportorulu (Metianu) și alții au avutu în vedere portarea agendelor parochiali și responsabilitatea pentru d'insele. Dezbaterile generale se amână pe diu'a următorie.

În ședința VI, 7. oct., după autentificarea protocolului și asternerea credențialelor dep. Bartolomeiu, Dringău, Ioanovicu și Ionescu, P. vicariu episcopescu M. Romanu asterne unu proiectu de rezoluțiune, prin care se explica mai multi §§. d'in statutu. Braniace propune să se predăe votulu separatu a 6 membri d'in sinodulu archidieceșanu contra unoru alegeri în consistoriulu archidieceșanu. Inse, fiindu că președintele areta, că sinodulu archidieceșanu nu a adusu unu astfelu de concludu, propuneriulu și-retrage propunerea.

După unele afaceri mai merunde, venindu regularea parochielor la ordinea zilei, Hanni'a asterne unu proiectu nou pentru regularea parochielor. Borlea cere amânarea dezbaterii acestei cestiuni. În fine, în dezbaterile generale se primesce proiectulu comisiunii de basa pentru dezbaterile speciale. La punctele ce privesc introducerea capelanilor, s'a încinsu o dezbateri lungă carea, în fine, se întrerupse și se amână pe diu'a următorie.

Estr. d'in „Tel. Rom.“

Sabiu, 17. oct. 1870.

„Ajutate, că și Ddieu te va ajuta.“

De cându românii s'au convinsu deplinu despre adevărulu acestei massime, vedem cu una bucuria nemărginită progresele, ce le facu în tote părțile și direcțiunile. Diferitele fonduri, prin ajutoriulu caror-ă în fa-care

anu ese unu numeru considerabilu de teneri de pre la facultăți, spre a milită pentru patria și națiune; Asociațiunea transilvană, întemeierea fondului pentru academi'a română de drepturi, înființarea fondului teatral, sunt totu atât documente eclatante, cari atestă, că romanulu și-cunoșce misiunea, și-radica capulu d'in somnulu letargicu la care a fostu condamnatu dieci și sute de ani de către inimiții umanității, cari cu sabi'a și foculu barbarismului lor lasau numai ruinele fumegande, pre unde penetrau... da, tote aceste sunt augurii, că românii, deceptati una dată, voru merge înainte în butulu tuturor obstaculelor, tuturor pedecelor.

Înainte numai, poporu romanu!
„Iam solvitur acris hiems...“

Tempulu nu e de perdutu. „Uniti-ve în cugetu, uniti-ve în sentiri...“ Totu-de-un'a să aveți înaintea ochilor trecutulu gloriosu alu strabunilor vostri, precum și trist'a sorte, și suferințele amare, ce an înduratu, mai ieri-alalta, părinții vostri; aceste să vi fie ca una oglindă pentru venitoriu... Aretati, că

„Romanasiulu e întocma, ca-si stancela maretie,
Cari în valurile mării furtunate și sumetie
Neclintite în veci remanu.“

(Bolintineanu.)

Încă unu omeniu bun de progresu și înaintare este „Reuniunea sodalilor Romani“, unică în felulu său pentru românii de d'încoace de Carpați, înființată de câți-va ani aici în Sabiu și carea, asemenea d'in tote poterile, nesuesce a-si lua unu aventu, câtu numai și va fi cu potința.

Cu animă plină de bucuria asistai la concertulu împreunatu cu declamări, datu de Reuniune în folosulu său, în 3/15 octobru a. c.

La 8^h ore, sal'a „Imperatulu Romanu“ eră plină de unu publicu aleșu d'in Transilvania și Ungaria; preți, laici, domni, domne, d'in locu și giuru, ocupau scaunele salei.

Concertulu l'a deschis chorulu vocale, intonandu „Nu te teme, turma mica“, după care, între viue aplause, pasăra pre scena dsiora Anna Bologa și Marta Nedelcoviciu, și esecutara cu multa dexteritate pre forte-piano: „Fantasie elegante“, „La Melancholie“ de Hellmesberger, esecutata pre violina de Traianu Costandea, a delectatu multu pre auditori; „Glasulu viitorului“ de Favianu, declamatu de I. Necsi'a Pop'a, a fostu produsu bisioru; chorulu esecută după acea „Frumosule omulu Domnel“ de Andreiu Muresianu; er' d. C. Nedelcoviciu, pre forte-piano, una „Cantare de ședinție“ (Spinnlied), după carea amabil'a dsiora Anna Bologa, între aplausele cele mai fragurose, se puse la piano, și esecută cu una rară artă și grațiozitate „Carnevalulu de București.“ Chiamarea întreita pre scena și aplausele neîntrerupte sunt cea mai bună garanție despre farmeculu, cu care jun'a debutanta sciuă să încante animele și să-si cascade simpatiele tuturor ascultătorilor. Dlu I. S. Blaga prin „Fantasie brillante“, esecutata pre flautu, acomp. de C. Nedelcoviciu, a aretat, că elu, e forte bine inițiatu în artele musicale.

După acestea, ne-a farmecat și totu odată surprinsu, — că-ci nu eră prevediutu în programu, — prin vocea

ferocia atât de naturală, în câtu a spaimentatu pre publicu și chiaru pre Aristia profesorulu său.

La an. 1834, fu numitu domnu Alesandru Dimitrie Ghica.

Pre acești timpi se înființă o societate filarmonică. Fundatori ei au fostu: I. E. Rădulescu, I. Campineanu și C. Aristia. Celu d'antăiu contribuă cu doi galbeni pre luna, lucrări literare și sacrificii tipografice pentru imprimarea de piese teatrale, programe, înștiințări, etc.; celu de alu doile cu patru galbeni pre luna; er' Aristia cu unu galbenu pre luna și îndetorierea de a dá lectiuni dramatice câte șese ore pre fa-care d'i.

După șese lune de lupte gigantice în contra dificultăților de totu felulu, societatea isbită a pune în scena pre „Mahomet“ de Voltaire, cu luculu și îngrijirea potințioasă în acei timpi.

Pies'a, în fine, reuși de minune. Publiculu, acusat astă-di că nu este în stare să înțelegă producțiunile clasice, se entusiasmase atât de multu, în câtu cerea prin manifestări șgometose reproducerea piesei.

Junii elevi ce se distinsera în acăsta piesă au fostu: Nicu Andronescu, Ioanu Curie, Diamandi Nicolae și Ralitia Michailleanu.

Dar' inimici românilor, prevediendu moralitatea și patriotismulu, ce potea să inspire asemenea piese în animă poporulu, întrebuintiara tote mediu-locele, și suira pre scena comedie și farse immorale, cari corumpu spiritulu și anim'a.

Éta ce dicea în ecăsta materia repausatulu B. Cartargiu într'unu articulu, facutu în urm'a reprezentării dramei: „Misantropia și Pocaintia“ de Cotzebue: „Lasati dar', voi fi ai acelor mari domnitori ai lumii, lasati bufonari și satir'a pre sém'a acelor suflete înghesuite, pre sém'a acelor duchuri serace. Părinții vostri au fostu mari, și voi nu poteti fi mici. — Vrei ca actorulu român

să arete ce'a ce este? Fă-lu să trăieșca în elementele stramosilor săi. Glori'a, amorulu, generositatea, patriotismulu, resbunarea, dreptatea — éta ce-i trebuie lui ca să fie mare. Dă-i tragedie șangerose și drame scrise cu lacrimi, și le va jocă bine. Nu-i dá farsa, că elu nu șcie să fie buffon; elu n'a știutu a se slugari și a se maimuți; nu-lu vei vedé nici una-dată să-si scia rolulu, pentru că nu-i place neci în gluma a fi mascariu. — Priviti teatrulu ca o școla de moralu, și veti află pre actori mandri de a fi profesorii poporulu, și veti vedé și actori buni. Faceti pre actorulu romanu să mērga, singuru imbulzitu de sine, înecat în lacrimi pre ambonulu său, să invetie, să înduplece, să misce animele, să se sentia fericitu și mandru de profesi'a sa. Nu-lu tērti în sila a-i pune peruc'a bufonulu în capu, a-lu face o caricatură și a-lu umili spre a se scalimbă înainte unu publicu, care și elu e totu romanu, și singuru nu șcie pentru ce nu-i placu scalimbaturele. — Acăstu-a este misterulu teatrului șocotitu în adevăr'a lui însemnare, și astfelu a fostu șocotitu și între cei vechi.“

Dar' efectulu moralu ce produsese reprezentarea lui „Mahomet“ fu necalculabilu: venitul societății filarmonice se îndieci; numerulu membrilor ei se radică până la șapte-dieci individi, între cari figurau cei mai nobili și mai inteligenți barbati ai societății romane. Entusiasmulu merse asié departe, încātu unii d'între asociati, și chiaru d'între particulari, în sacra și patriotic'a lor esaltare, începura a dotă societatea cu donațiuni testamentare. C. Manu dede primulu șemnal, înzestrându societatea cu doue mii galbeni cari, înmultiendu-se prin dobânde, credem că se voru fi întrebuintiatu la clădirea teatrului.

Dar' inimiculu celu neimpacatu alu fericirii romanilor, vedendu tote aceste marimose aspirațiuni către civilizare, acți'a mai antăiu gelos'a între capii societății,

apoi între I. Campineanu și principele domnitoriu, er' după acea, prin corupțiune și intriga reuși a se distruge acea societate, care de ar' fi existatu până acum, negresitu că artele dramatice și literatur'a noastră ar' fi ajunsu la mare gradu de cultura.

Putienu ce-va mai în urma, se facura noue încercări pentru reînființarea societății filarmonice. C. Aristia fu însărcinatu cu acăsta lucrare. Elu conduse lucrurile cu mare silința și amoru propriu; vedendu inse, că teatrulu și literatur'a erau numai unu pretextu, er' adevărulu scopu eră intriga politica, se retrase.

Mai în urma, la staruintia domnitoriului, a primitu Aristia éra-si direcțiunea teatrului, dar' după suirea pre scena a lui „Saul“, de Alfieri, cu unu succesu giganticu, în care se distinsu forte multu junele Curie, începura persecuțiuni indirecte, cari aduseră caderea definitivă a teatrului. — Cea mai mare lovire dată teatrului, a fostu oprirea lui Momolo de a mai închiria sal'a pentru reprezentatiuni romane.

La anulu 1844—1845, Constantinu Carageali, elevu alu lui Aristia, pasesi capital'a Moldaviei, unde întreprin-dea artele dramatice cu mare succesu și, înșocindu-se cu C. Michailleanu, și prin concursulu dloru Anesti Cronibace, Lascareșcu, Ralitia Stoenescu și Calliope Carageali, deschisera éra-si teatru.

Astă-di, teatrulu este în floare; elu este subvenționatu de statu. Sunt societățile cele mai bune; artisti cu nume europénu; și unu grandiosu edificiu, care stralucește între palatele de cultura și educatiune natională în București.

(Finea va urmă.)

sonora și gesticulațiunile naive, unu angerasiu de copilă, dsior'a *Martina Bologna*, carea storse cele mai viue aplause. Intr'adeveru, eră unu ce placutu și totu-odată petrunderiu, a audi de pre buzele acestei copile inocente, de 7—8 ani: „Multu e dulce și frumosa limbă ce vorbim“, și apoi, cu manele impreunate spre ceriu, dîcundu-ni: „Olvorbiti, scrieti romanesce, pentru Ddieu!“

Mai urmă: „Marche nationale Mexicaine“ pre piano pentru 4 mane, esecutata de dsior'a *Marta și dlu C Nedeleoviciu*, și, in fine, „Precampfa Turdiei“ esecutata de chorulu vocalu cu care s'a și închiaiatu acăsta serata neuitata.

Ofertele marinimose ale binevoitorilor contribuente se urcara cam la 193 fl. A dou'a di, dupa seversirea s. liturgie, se santi stegulu Reuniunii in baseric'a d'in cetate, cu care ocaziune se batū pre ruda d'in partea nasiului; parintele protosincelu *Nic. Popo'a*, primele cuie, dupa care urmara altii, câte cuie au fostu de batutu; la asta ocaziune a fostu unu discu pentru oferte voluntarie, unde s'au adunatu preste 60 fl.

Dupa tote aceste-a, urmă unu prandiu comunu in „gradin'a Gerlitiana“ (*Vladu*), la care au fostu mai multi participatori. Suvenerile acestei festivități voru dură multu in animele noastre. **Victoru.**

Zelahu, 10. oct. 1870.

Se scie, că celu mai eficace mediu-locu pentru luminarea și ajutorarea imprumutata sunt: Reuniunile, in cari singuratecii și-comunica teoriile și esperintiele lor, validandu estu-modu productulu mintei și praicei lor in interesulu totului.

Condusi de aceste idee, Romanii d'in Selagiu, fiindu cu privire la neajunsele, innapoiarea in cultura și seraci'a de comunu cunoscuta a poporului și in deosebi a dascalilor lui, precum și la legea de instructiune, in cele mai multe privintie pentru noi fatale, si-au propusu firmu a formă in ambitulu Silvaniei una „Reuniune a invetiatorilor romani d'in Selagiu.“ Nu se pote negă, că la acestu lucru salutaru multu i-au indemnatu și reuniunile romane invetiatoresci degiă infintiate in diferite locuri. Ide'a conceputa și respandita prin comitată fū imbratsiata cu tota caldur'a de invetiatorii studii in Zelahu in decursulu vacatiunei ispirate in unire cu alti inteleginti aflatori pre aici, și constituindu-se numai decātu, facura unu proiectu, dupa care ar' fi se se infintieze acea reuniune invetiatoresca. — De presiedinte și notariu interimalu la acăsta convenire fure ales *Dr. Ioanu Nichita* advocatu in Zelahu și *Ioanu Iar'da* invetiatoriu in Agiresiu, fiindu totodata insarcinati ca, conchiemandu cătu mai curundu una adunare generale a totoror invetiatorilor d'in Silvania in unu locu potrivit, atātu scopulu maretu spiritualu și materialu alu Reuniunii cătu și statutele proiectate se se iē la una dezbaterē serioasă și, dupa potintia, se si capete vietia. — Presidiulu interimalu aflandu de acăsta misiune provenitoria d'in anima adeveratu romana, si vedindu-o de forte salutară in interesulu poporului și alu instructorilor lui, s'a nesuitu numai decātu a satisfice acestei incredintii, altcum inca forte onorifice.

Deci, pentru ca unu lucru atātu de momentosu se nu fia pripitu ci cu atātu mai bine rumegatu, amu aflatu de lipsa a conchiama doue adunari, un'a in Basesci, pre 9-a, alt'a in Sîmleulu-Selagiului, pre 16. lun. cur. Amu aflatu de lipsa acăsta și pentru ca mersulu Somesiului și tienutulu Subcodrului, fiindu mai indepartate de Sîmleu, se aiba ocaziune a discute acestu lucru. Atunci inca nu amu cugetatu la urmările și indiferentismulu, cu care ide'a fū intimpinata spre rusinea starei decentale și a unor'a d'in cleru, cari aru trebui se fia respanditorii luminei. Noi nu ni poteamu intipui atunci vre-unu romanu contrariu: cu atātu mai puțin, că-ci noi nu voiămu a lucră in interesulu nostru. — Dara speranti'a noastră, dorere! avū de ocamdata puțină durată, că-ci indiferentismulu preutiescu fatia cu școl'a și creșterea poporului nu se pote nece descrie.

Dora nu va fi de lipsa se spunemu, că in fruntea acestui tienutu, mai mare parte romanu, și in tota privintia nefericitu și maltratatu, stă basericesce ca prepusu *D. Protopopu Grigoriu Popu* d'in Basesci, renumitu antiromanu inca d'in anii de trista suvenire 1865—7.

Dicemu dara, că amu aflatu de lipsa a conchiama una adunare pre 9 octobree, 9 ore demaneti'a, in Basesci. Nici nu amu intardiatu a face acăsta cunoscutu atātu protopopilor concerninti, cătu și in deosebi *Dlui protopopu din Basesci, Grigoriu Popu*, rogandu-i ca: in interesulu comunu se aiba bunetate a cerculă convocatoriulu, esitu și in stimabilulu diurnalu „Federatiunea“, Nr. 96, si a indemnă, dupa potintia, inca si cu vorb'a la participare pre respectivii docinti.

Sosi diu'a multu dorita de 9 octomvre si, de-si nu ni formămu ce-va illusiuni brilante despre acăsta adunare, dara totu-si cu voia deplina plecaramu la loculu convenirei. Aici, asteptandu cam până la 3 ore dupa media-di, se adunara cam la 20 de docinti, mai alesu d'in giuru.

Numerulu celu micu de docinti nu ne-a surprinsu de felu; la acăsta amu fostu preparati d'in capulu locului, cugetandu mai alesu, că docintii conchiamați nici că sein, ce feliu de Reuniune va se fia acă'a? ore bine ori reu potu se ascepte ei de acolo? ci ce'a ce ne-a frapatu e că: si d'in cei puțin de fatia, mai multu de diumetate, chiaru și dupa-ce li se spuse, că infintia d'a reuniune numai sinumai pure bineleloru materialu și spiritualulu tientesce princiinsi-si, dechiarara francu că, dupa-ce ei acum au subscrisu in Gherl'a a platī la anu 2 fl. v. a., atātu li e destulu, alta reuniune nu li mai trebeu, mai vertosu, că nici *D. Protopopu Grigoriu Popu* nu vrē a luă parte. — Capulu lor in asta privintia se pare a fi fostu *Dlu Grigoriu Popu* cu acestu nume protopopu in Basesci. Lucrulu s'a intemplat in urmatoriulu modu: Incependu-se conferintia cam la 3 ore d. m., presiedintele interimalu și notariulu si-dedera dimisiunea, rogandu pre domni de fatia, ca ei d'intre ei se se constituia, alegundu-si presiedinte și notariu ad-hoc. Cei de fatia inse, cugetandu că si acăsta adunare e numai organizatoria, cerura ca presidiulu interimalu se remana si pentru asta-data, ce'a ce se intemplă, si presidiulu espuse scurtu scopulu reuniunei și folosele ce se potu speră, avisandu adunarea la statute, cari voru fi de a se dezbate, si d'in cari voru pricepe totulu. Inainte d'a se face vorba de aceste inse, adunarea aflandu de convenientu d'a invită la adunare pre *D. Protopopu Grigoriu Popu*, esmise spre acestu scopu doi individi. — Dara *Dnulu protopopu* tramise respunsu francu conferintiei, că: „dupa-ce conferintia e illegale, si elu nu o cunosce de legale, nu se pote infatșiă“, dîcundu, că acum este una reuniune la Gherl'a. Uimirea noastră la audiulu acestor'a fū immensa. Daca reuniunea noastră in adeveru aru fi illegale; daca acă'a ar' fi spre detrimentulu educatiunei și moralulu crestinescu; daca nu ar' avē unu scopu atātu de santu și salutaru, si daca noi amu voiă a lucră in interesulu nostru: nu ne cuprindeă mirarea!! *Domnulu protopopu* dara, care tiene ore care va pretensiune la cultura, inse nice unu bine nu a facutu natiunei sale; care ex professo se pare a persecută tota ide'a buna și salutară, provenitoria de la altulu, fiindu elu necapace de a produce ce-va bunu, si a carui-a nepasare de scola și cultur'a mladitiei concediute si-si e colosale, in ingamfarea sēu, cum amu dice, seraci'a sa spiritualu, vine de a ni numi conferintia de illegale, a carei a scopu ca se-lu cunosca, nice că si-a lnatu ostenele?! o tempora! o mores!! Daca vorbesee asiē unu protopopu, care ar' fi se fia spiritulu luminei și adeverului, ce se asceptămu de la nisece subordinati de docinti?! si, in adeveru, audiudu docintii dechiariatiunea protopopului lor, se si retraseră numai decātu, unii in drept'a, altii in stanga, dîcundu că: nu vren se auda de neci unu proiectu de statute si că, fără protopopu, ei nu se potu consultă, s. a. verdi-uscate, dupa cum, pare-mi-se, fure instruiti a priori. Inzedaru ne amu nesuita a espune că, candu e vorb'a de „sēni ajutāmu materialmente și spiritualmente unulu pre altulu“, o potemu face si fără *D. Protopopu* și chiaru si fără ori-ce autoritate eclesiastica și civile, mai alesu atunci candu a face asiē ce-va ni concede chiaru legea de instructiune; inzedaru li-amu espusu că aci domni docinti nu au se tiena contu de nime, numai chiaru de voia lor propriă, s. a., că-ci tote aceste nu ajunseră nimicu. Conferintia abiē inceputa, debuiramu a-o si inchide si disolvă. Si asiē, re infecta, furemu siliti a ne intorce cătra casa, indrumandu pre vre-o căti-va d'intre docintii zelosi, — că-ci au fostu si de acesti-a, — spre a participă in conferintia conchiama pre 16 l. c., in Sîmleulu-Selagiului.

Lasămu se dēe contu inaintea lui *Domnedieu* și natiunei acei-a, cari fure caus'a că acăsta reuniune, proiectata cu scopu curatu, nu si-află pamentulu fructiferu in Subcodrulu celu umbrosu. Spunemu inse francu, că pre domni docinti d'in lips'a unei priceperi mai mature, nu-i tienemu atātu de vina!!

In fine, avemu se amintimu, că cunoscundu noi pre *domnulu protopopu Grigoriu Popu* si nepasarea sa si a clerului, — esceptiune unor puținaj, — acum de vre-o 3—4 ani, amu conchiamați acea conferintia numai pentru ca se maitredimū si se dāmu unu sboru mai independente stării decentale, acestui factoru in adeveru de esistintia pentru natiunea noastră; se-i spunemu ca se nu ascepte ingrigirea nimeni, ci se purceda d'in principiulu „ajutate, că si Ddieu te va ajută“ Tota lumea pote se scia, că Subcodrulu „non coronat.“

De asta data cu aceste amu fostu detoriu poporului romanu d'in Silvania, adeverului puru, de-si scimu că: „veritas odium parit“, — si consciintiei noastre.

Presidiulu inter.

Consemnatiunea

ofertelor suscrise si solvite pentru institutul de fete d'in Oradea-Mare.*)

Nr. curinte.	Numele daruitorului	Locuint'a.	Sum'a oferita.		Sum'a solvita.		Observatiuni.
			fl.	cr.	fl.	cr.	
1	Georgiu Drimbea prototu	Sacalu			2	—	Collectanta <i>Dlu Georgiu Drimbea</i> preotu gr. or. in Sacalu.
2	Raveica Drimbea n. Porumb.				1	—	
3	Georgiu Blagioviciu invetiati.				1	—	
4	Nicolau Osiorhanu economu	Nagy-Toti			1	—	
5	Georgiu Popu				2	—	
6	Michaiu Szilágyi esarendatoru				5	—	
7	Géza Stacho				1	—	
8	Iuliu Osváth			—	50		
9	Nicolau Mártonfy			1	—		
10	Demetriu Drimbea			2	—		
	(Va urmă.)	Sum'a			16	50	

VARIETATI.

* (Consiliulu ministerialu) d'in Viena, a ficatu spesele pentru sugrumarea rescolei dalmatine la 3,974.000 fl.; 30 de percente d'in acăsta suma voru cadē a supr'a Transilvaniei, fresce, cu invoierea delegatiunei.

** (*Dlu G. Brateanu*), cantatorulu nostru, este ingagiatu pentru tom'a curente la teatrulu „Victoru Emanuelu“ d'in Turinu. („Inf.“)

Sciri electrice.

Roma, 21. oct. Una breva papale numera lucrările conciliului, pre care apoi lu-suspinde până la unu timpu mai favorabilu, de ora-ce invasiunea detrage papei și conciliului libertatea trebuintioasă.

Darmstadt, 21. oct. Se anuncia d'in Metz cu datulu 18 c., că armat'a e gat'a de plecare, de ora-ce Bazaine ar' avē a face una erumpere desperata. Soldatii francesi, cari si-au depusu armele in man'a avangardelor, raporteza, că atātu soldatii, cătu și cetatiani insista a supr'a lui Bazaine, ca se faca una erumpere decidiatoria. — Cortelulu principalu alu lui Garibaldi se afla in Dole, intre Dijon și Besançon. Voluntari indigeni și straini concurgu la elu d'in tote partile.

Praga, 22. oct. Contielegerea intre guvernul și comitetulu partitei lui *Auersperg* nu s'a efeituitu inca. *Potocki* ordonă retragerea candidatorilor guverniali, cu tote aceste-a inse locutiunetoriulu aduna plenipotentie de pre la alegatori, cu scopu de a sustienē constitutiunea.

Berolinu, 22. oct. Bombardarea Parisului se va incepe in 26 l. c. „Kreuztg“ respunzandu la nesuintiele manifestate de poterile neutrale in favorulu armistitiului dice: Lucrulu nu stă astu-feliu, ca se ni se garanteze pacea, ci ca noi insi-ne se garantămu pacea Europei. — Principele *Fridericu Carolu* a respinsu negociatiunile a supr'a conditiunilor relative la capitularea Metzului, de ace'a Bazaine a tramisu unu negociante la Versailles. (!)

Viena, 23. oct. Se constateza, că guvernulu provisoriu francesu si va stramutā resiedintia d'in Tours la Clermont-Ferrand.

Constantinopolea, 23. oct. Port'a dede bulgarilor concesiunea de a conchiama unu sinodu cu scopu de a alege unu esarcu pentru beseric'a bulgara si de a se impacă cu patriarculu.

Tours, 23. oct. Se asigura, că Angli'a a propusu aici si in Berolinu armistitiu si preliminarie de negociatiuni.

Florentia, 24. oct. Una depesia d'in Constantinopolea anuncia, că Greci'a și Turci'a au subscrisu unu tractatu defensivu și ofensivu pentru una procedere comuna contra ori-carei poteru, carea ar' intră in orientu cu scopu de cucerire.

Responsuri *Dlui I. Bistr...* Oraviti'a. Cu prilegiulu mutatului se va fi intemplat de au remasu *Nri la C...* pentru că de aici s'a speduitu regulatu, deci reclamati-i, era de s'ar' fi perdutu, faceti-ne cunoscutu, cari *Nri* lipsesc, ca se vi-i potemu tramite.

Dlui G... B... in Salva. Ati potutu observă că noi numai d'in candu in candu publicămu, si numai de cele ce corespundu totoror cerintielorur artei p.

* Vedi *Nri* 99, 100, 101, 102 și 103 ai „Federat.“

Proprietariu și editoriu **ALESANDRU ROMANU**
Redactoru respund. interim. **IONU PORUTIU.**